

נציבות תלונות הציבור על שופטים

תאריך: י"ג אב תשס"ו
07 אוגוסט 2006

מספרינו: 497/05, 428/06, 563/06 ואח'

חוות דעת

ייצוג בבית המשפט לתביעות קטנות (השלמה)

1. לאחרונה, שבה ועלתה בלשכתנו סוגיית הייצוג בבית המשפט לתביעות קטנות. כך, למשל, באחד המקרים נטען על-ידי מתלונן שתבע חברת ביטוח, כי אדם שאינו עורך דין וגם אינו עובד חברת הביטוח ייצג את הנתבעת. עיסוקו של אותו אדם, בייצוג גורמים שונים, לפי הזמנה. סוגיית הייצוג עומדת איפוא שוב על הפרק, כשבמרכזה הפעם סעיף 63(ב) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), תשמ"ד-1984 (להלן – החוק).

2. חוות דעת זו באה בהמשך לחוות דעתנו מיום 13.07.05 (חוות דעת 7/05, עמ' 154-156 לדו"ח הנציבות לשנת 2004), כהשלמה לה. סעיף 63 לחוק קובע:

"63. ייצוג

(א) ייצוג בעל דין בבית משפט לתביעות קטנות על ידי עורך דין יהיה רק ברשות בית המשפט ומטעמים מיוחדים שיירשמו; בעל דין רשאי, ברשות בית המשפט, להיות מיוצג על ידי ארגון שקבע לענין זה שר המשפטים, ובמקרה זה ירשה בית המשפט לבעל הדין שכנגד להיות מיוצג כפי שיוורה.
(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), יכול אדם, באישור בית המשפט לתביעות קטנות, לייצג בעל דין בבית משפט לתביעות קטנות, אם בעל הדין ייפה את כוחו לכך וייפוי הכוח הוגש לבית המשפט לתביעות קטנות; אין לייצג אדם לפי סעיף קטן זה –

- (1) אם המייצג עוסק בייצוג בדרך קבע;
- (2) אם הייצוג נעשה במהלך הרגיל של עסקיו של המייצג;
- (3) אם הייצוג נעשה בתמורה."

3. סעיף 63(ב) לחוק מאפשר ייצוג בבית המשפט לתביעות קטנות על-ידי מיופה כוח, באישור בית המשפט למעט מקרים בהם המייצג עוסק בייצוג בדרך קבע או במהלך הרגיל של עסקיו או בתמורה. החריגים הם מנדטוריים ובהתקיימם, לא ניתן להתיר את הייצוג. התשתית

הרעיונית מאחורי הסדר זה נובעת מעקרון השוויון לפני החוק, העלול להיפגע על-ידי התרת ייצוג על-ידי אדם מקצועי ומיומן אל מול האזרח הקטן המייצג את עצמו (בר"ע 1332/99 (ירושלים) בלושטיין נ' ילין, פדאור 00(4) 449; בהשאלה: רע"א 6810/97 בן שושן נ' בן שושן, פ"ד נא(5) 375, 378). "כל הסדר דיוני חייב לנקוט שוויון בין המתדיינים" (בג"צ 3914/92 לב נ' ביה"ד הרבני האזורי, פ"ד מח(2) 491, 502).

4. ממקרים מסוימים שנבחנו בלשכתנו, עולה לכאורה כי ההוראות הנ"ל לא קוימו ובית המשפט אפשר למי שבא בגדר החריגים המנויים בסעיף 63(ב)(1)-(3) לייצג את החברה הנתבעת. כאן מן הראוי לציין, כי הדברים האמורים בחוות דעת זו יפים לייצוגו של מתדיין פרטי וביתר שאת של גוף פרטי או ציבורי ושל חברות למיניהן. ערים אנו לכך כי חברה וחברת ביטוח בכלל זה, חייבת להיות מיוצגת על ידי אדם כלשהו. יש להניח כי הסדר לפיו אחד מפקידיה של החברה המטפל בעניין, מופיע מטעמה בהתדיינות, נותן תשובה מסוימת ומסויגת לבעייתיות האמורה. עם זאת, אין להלום מצב בו בית המשפט מאפשר לאדם מן החוץ לייצג חברה, למרות היותו אחד החריגים הנ"ל. יש בכך לכאורה ייצוג המנוגד להוראות החוק, הפוגע באחת מתכליותיו, שהיא שוויון בין הצדדים להתדיינות. בודאי אין מקום לנוהג כזה, ככל שהשתרש בבתי המשפט לתביעות קטנות או באיזה מהם.

5. ראוי להזכיר בהקשר זה את דברי ההסבר לנוסח הסעיף הרלוונטי בגלגוליו השונים, הנותן ביטוי ברור לצורך בשמירה על השוויון בין המתדיינים (דברי הסבר להצעת חוק שיפוט בתביעות קטנות, תשל"ה-1975 ה"ח 1174). ההסדר בסעיף 63(ב) מהווה ביטוי לצורך של אוכלוסיות מסוימות "להיעזר במיופה כוח שאינו עורך דין – קרוב, מכר, חבר – ואינו מקבל כל תמורה לייצוג זה" (ד"כ 187, 2766 (התשס"א, 19.3.01)), תוך התנגדות חד-משמעית לתופעה המכונה "מאכערים" שיבלו כל היום בבתי משפט לתביעות קטנות ויעשו מזה ביזנס שלהם" (ד"כ 175, 2969 (התשס"א, 19.2.01)).

6. לאור האמור לעיל, אנו ממליצים בפני בתי המשפט לתביעות קטנות לנהוג כדלקמן:
6.1 הופיע בפני בית המשפט לתביעות קטנות אדם המייצג מתדיין פרטי או גוף פרטי או ציבורי או חברה, יברר בית המשפט את הקשר של המייצג למתדיין אותו הוא מבקש לייצג וישקול אם לאשר את הייצוג על-ידו.
6.2 נופל המייצג לגדר החריגים שבסעיף 63(ב)(1)-(3), לא יאשר בית המשפט את הייצוג.
6.3 דיון בנושא הייצוג והחלטה בו ירשמו בפרוטוקול.

6.4 הותר היצוג, יעמיד בית המשפט מיוזמתו – ואף ללא פנייה מצד בעל הדין האחר – את אותו בעל דין, על זכותו לדאוג לייצוג מטעמו.

7. לאור הבעייתיות שביישום הוראות החוק, מופנית תשומת הלב של המחוקק לצורך במתן פתרון לייצוגם של גופים שונים, כולל חברות בכלל וחברות ביטוח בפרט, בבית המשפט לתביעות קטנות. האפשרות הניתנת לבעל הדין האחר לדאוג לייצוג, אינה תשובה הולמת לבעיה, משום שהיא מכניסה את המתדיין להוצאות ומשנה את אופי ההתדיינות בתביעות אלה. זאת לזכור, כי בית המשפט לתביעות קטנות, הוקם על מנת לאפשר פתרון סכסוכים בסכומי כסף קטנים יחסית, בדרך מהירה, זולה ופשוטה. יש לדאוג שנושא הייצוג יוסדר בצורה כזו שלא יביא להחטאת מטרת החוק על ידי יצירת יחס בלתי שוויוני וסרבול ההליך שהיעילות יפה לו.

בכבוד רב,

ט' שטרסברג-כהן
נציבת תלונות הציבור על שופטים